

УДК 351:556:504.062.2

Танасів Д. О., ст. 5 курсу ННІВГП, Кириша Р. О., ст. викладач, Ткачук М. М., д.т.н., проф. (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ У ФРАНЦІЇ

Проаналізована сучасна система управління водними ресурсами та водне законодавство у Франції. Визначена територіальна та функціональна структура взаємозв'язків у ній.

Ключові слова: водні ресурси, басейнове управління, Франція.

Будучи однією з найменш забезпечених водними ресурсами країн Європи, Україна здійснює управління надзвичайно складним водогосподарським комплексом. Нерівномірність розподілу річкового стоку та підземних вод в межах країни, постійне погіршення якості води і зростання пов'язаних з цим екологічних та соціально-економічних проблем, а також перехід до ринкової економіки поставили під сумнів ефективність традиційної адміністративної ресурсно-орієнтованої системи управління у галузі водного господарства. Саме тому впровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом є одним з ключових компонентів державної політики у сфері управління водними ресурсами. В даному контексті особливої уваги заслуговує можливість адаптації найефективніших світових практик з реалізації басейнових підходів у водній політиці.

Однією з перших країн світу, які перейшли до управління водними ресурсами за басейновим принципом, стала Франція, де законом від 16 грудня 1964 року основоположним було визначено один з основних принципів сучасної водної політики – децентралізоване управління на рівні басейну. Поступове удосконалення цього підходу довело його ефективність та посприяло визнанню сучасної французької системи управління водними ресурсами однією з еталонних.

Серед закордонних науковців, котрі вивчають особливості басейнового управління у Франції, варто виділити Жана-Пієра Песті, Корелі Ноеля, Габрієля Було, Бернара Бараке та Седріка Ле-Брі. Серед українських дослідників, які доводять ефективність водного господарства у даній європейській країні, заслуговують на увагу Сташук В.А., Вострікова Н.В., Каленіченко Л. та інші.

Сьогодні законодавчою базою для переходу України до басейно-

вої системи управління є Водний кодекс України та Закон України «Про затвердження цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року» від 24 травня 2012 № 4836-VI. Згідно останнього впровадження інтегрованого управління заплановано в період з 2017-2021 роки. Тому, з огляду на вищесказане, адаптація деяких аспектів ефективної і перевіреної французької моделі з урахуванням вітчизняної специфіки повинно розглядатися як один з можливих шляхів модернізації української водної політики.

Метою даного дослідження було виділити характерні риси басейнового управління, вивчити процеси координації та розподілу повноважень між органами управління на рівні басейну та суббасейну у Франції, а також визначити деякі концептуальні кроків на шляху до інтегрованого управління для України.

Стислий аналіз французького водного законодавства, починаючи з 1964 року, поданий в таблиці.

Таблиця

Еволюція водного законодавства у Франції

Закон	Основний зміст
Закон від 16 грудня 1964 року про	Перехід до управління водними ресурсами за басейновим принципом [1]
Закон від 29 червня 1984	Визначено поняття «санітарної витрати» та врегульовано використання водних біоресурсів [2]
Закон від 3 січня 1992 року	«Водні ресурси являються спільним надбанням нації. Кожен зацікавлений у їх захисті, відтворенні та використанні з врахуванням природних балансів» [3]
Водна рамкова директива ЄС від 23 жовтня 2000	Визначено стратегічні рамки щодо водної політики у 27 державах-членах ЄС [4]
Закон від 30 грудня 2006 року	Гармонізовано французьку водну політику з Водною рамковою директивою ЄС [5]

Розглядаючи дану таблицю та дані досліджень [6], можна виділити шість основних сучасних принципів управління водними ресурсами у Франції:

- 1) Децентралізація управління на рівні басейнів.
- 2) Концентрація та координація дій через діяльність басейнових комітетів, в яких представлені всі зацікавлені сторони.
- 3) Використання нетрадиційних економіко-інвестиційних важелів (наприклад принцип забруднювач – платник, де використовується чітка система фіксованих специфічних грошових зборів з водокористувачів).
- 4) Планування та програмування на довгострокову перспективу.
- 5) Інтегроване управління.

- б) Чіткий розподіл обов'язків між органами державної влади та приватними операторами у галузі водопостачання та водовідведення.

На сьогодні континентальна Франція розділена на сім гідрографічних басейнів рис. 1. З рисунку видно, що районування відбувається за наступними принципами: виділення найбільших водотоків, визначення приналежності річок до певного морського басейну, наявності транс-кордонного стоку і відмежована морем Корсика.

Основним державним органом, що визначає державну політику у галузі водних ресурсів Франції є Міністерство екології, енергетики, сталого розвитку та морських середовищ. Також, це міністерство є координатором Міжміністерської комісії з питань водних ресурсів. Голова комісії – Прем'єр-міністр.

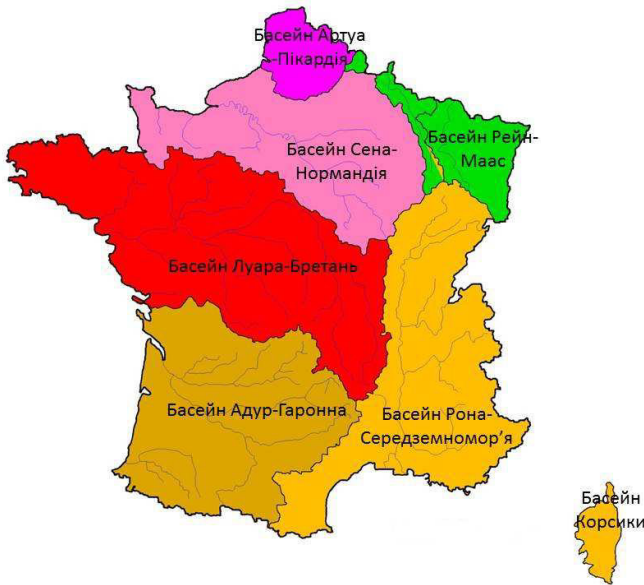

Рис. 1. Гідрографічне районування Франції

На регіональному та місцевому рівні міністерство делегує свої повноваження наступним чином:

- 1) на рівні басейну воно представлене префект-координатором, котрий координує діяльність державних служб щодо водних ресурсів;
- 2) у кожному регіоні функціонує Регіональне управління з охоро-

ни довкілля [7];

- 3) у кожному департаменті – Департаментне управління територій [7].

З метою залучення громадськості до вирішення водних проблем навіть на централізованому національному рівні у Франції діє дорадчий представницький орган, що співпрацює з Міністерством екології, – Національний комітет з водних ресурсів [8]. Він об'єднує делегатів від водокористувачів, територіальних громад, органів державного управління, а також представників та голів басейнових комітетів. Даний орган приймає участь у визначенні державної водної політики, вирішенні спільних для двох і більше басейнів проблем, обговоренні та погодженні усіх проєктів та заходів на рівні великих регіонів, визначенні ціни на воду та вимог до якості водопостачання та водовідведення.

Окремий державний орган – Національне управління водних ресурсів та середовищ, що відповідальне за моніторинг і погоджує свої дії з міністерством екології. Основні його завдання наступні [9]:

- 1) Визначає напрямки науково-дослідних програм.
- 2) Відповідальне за Національну інформаційну систему з моніторингу водних ресурсів.
- 3) Контроль водокористування разом з відповідними місцевими уповноваженими органами.
- 4) Участь у плануванні регіональної політики, технічна підтримка заходів, оцінка стану водних ресурсів на регіональному та місцевому рівнях.

Основним рівнем управління у Франції є рівень гідрографічних басейнів, у кожному з яких, відповідно до закону від 16 грудня 1964 року, функціонує Басейновий комітет та Агентство водних ресурсів.

Басейновий комітет, будучи місцевим «водним парламентом», визначає: політику з використання, відтворення та охорони водних ресурсів в межах басейну; основні напрямки роботи агентства; розробляє та контролює виконання Генерального плану з розвитку та управління водними ресурсами, який затверджується перфектом-координатором.

Генеральний план розвитку та управління водними ресурсами, введений в дію Законом від 3 січня 1992 року, – це документ, що приймається строком на 15 років і встановлює основні завдання та принципи водної політики в межах басейну, забезпечує правову основу для адміністративних рішень, місцевих нормативних актів, програм фінансової допомоги тощо.

Представництво у комітеті мають наступні категорії учасників у відповідній пропорції: 20% – представники органів державної влади;

40% – представники місцевих громад; 40% – представники водокористувачів [10].

У разі необхідності, в межах суббасейнів (окрема водозбірна площа для деякої притоки великої річки) та окремих гідрографічних одиниць розробляється План з розвитку та управління водними ресурсами, що є частиною Генерального плану і має адміністративні та правові наслідки в межах визначених територій. Розробку та контроль цього документу виконує Місцева комісія з водних ресурсів, яка, як і комітет, є представницьким органом влади і включає: 50% представників державної влади; 25% представників водокористувачів та 25% представників місцевих громад [6]. Для реалізації заходів, що передбачені у плані органами місцевого самоврядування може утворюватися міжвідомче територіальне громадське об'єднання басейну.

Ключовим виконавчим органом з державної політики у галузі водних ресурсів у Франції є агентства водних ресурсів, що діють у межах кожного гідрографічного басейну. На рис. 2, в якості прикладу, представлено організаційну структуру агентства водних ресурсів Адур-Гаронь.

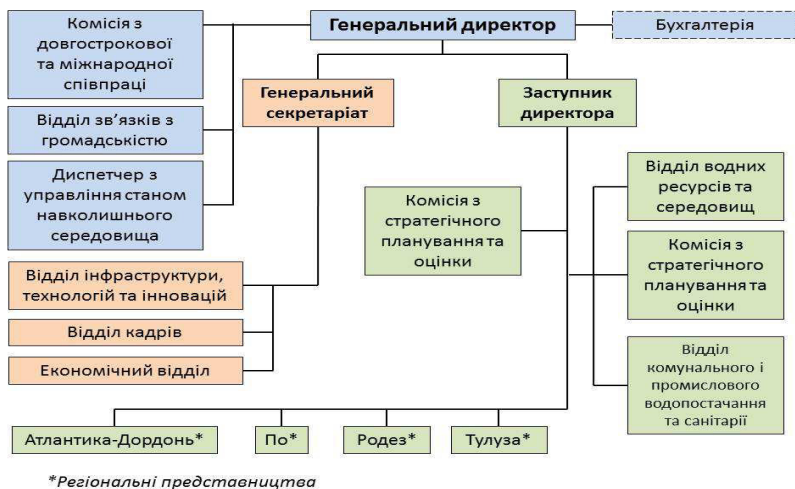

Рис. 2. Організація агентства водних ресурсів Адур-Гаронь [12]

Завдання агентств [11]:

1) реалізація цілей та положень Генеральних планів з розвитку та управління водними ресурсами;

2) надання фінансової допомоги водокористувачам, що вживають заходів з раціонального використання водних ресурсів та збереження їх якості;

3) стягнення плати з споживачів.

Діяльність агентств планується у вигляді п'ятирічної програми дій і фінансується за допомогою грошових зборів, які затверджуються басейновими комітетами з погодженням Прем'єр-міністра. Бюджет ухвалюється голосуванням Ради адміністрації агентства з наступним погодженням басейновим комітетом.

На сьогоднішнім основним принципом наповнення бюджету агентства є принцип «забрудник/користувач=платник» [10], відповідно до якого, Законом від 30 грудня 2006 року встановлено сім основних типів зборів з водокористувачів:

1) збір за забруднення водних ресурсів;

2) збір за розширення скидної мережі;

3) збір за дифузійне забруднення сільськогосподарських земель;

4) збір за безповоротне використання води;

5) збір за користування водотоками в меженний період;

6) збір за створення перешкод на шляху водотоків;

4) збір за погіршення стану водних середовищ.

З бюджету агентства фінансуються наступні види діяльності: проведення досліджень; відомчі потреби; підтримка спостережної мережі у належному стані; фінансова допомога водокористувачам (близько 90% бюджету), що вживають заходів щодо раціонального використання водних ресурсів та покращення стану водних середовищ.

Відповідно до вищесказаного, структуру управління водними ресурсами у Франції зручно подати у вигляді узагальненої схеми, що на рис. 3.

Підводячи підсумок, варто зауважити, що досліджувана система управління водними ресурсами у Франції забезпечує прийняття та виконання ефективних рішень завдяки представництву усіх зацікавлених сторін на всіх рівнях управління. Попри децентралізацію на рівні гідрографічних басейнів, чіткий розподіл обов'язків між органами влади дозволяє здійснювати якісну водну політику на національному рівні. Крім того, дана система дозволяє в повній мірі реалізувати «екосистемний» підхід, при якому основною задачею є приведення природно-технічних середовищ (в нашому випадку, гідрографічних басейнів)

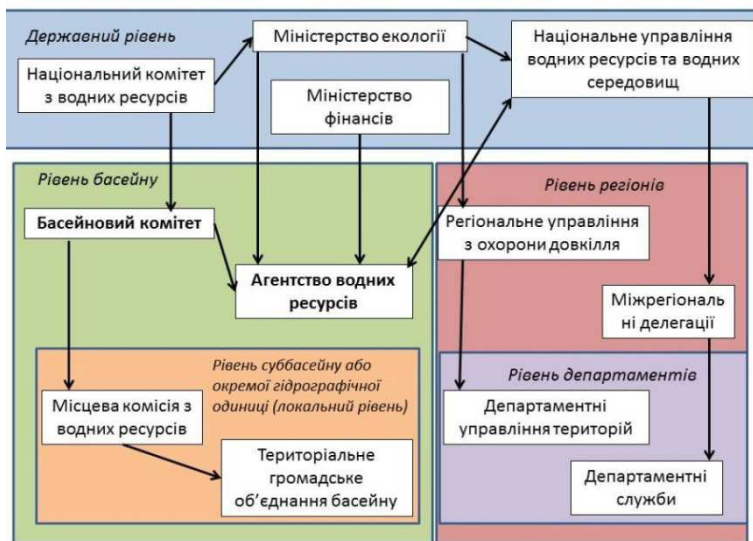

Рис. 3. Узагальнена схема управління водними ресурсами у Франції

до належного екологічного стану. Дані принципи повинні стати концептуальною основою майбутньої модернізації водного господарства України, що має бути відображено у відповідних нормативно-правових актах та регламентах роботи оновлених басейнових органів влади.

1. Loi n° 64-1245 du 16 décembre 1964 relative au régime et à la répartition des eaux et à la lutte contre leur pollution [En ligne]. – Disponible à partir: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006068236&dateTexte=20090825>
2. Loi n° 84-512 du 29 juin 1984. relative à la pêche en eau douce et à la gestion des ressources piscicoles [En ligne]. – Disponible à partir: <http://admi.net/loi/loi84-512.html>
3. Loi n° 92-3 du 3 janvier 1992 sur l'eau [En ligne]. – Disponible à partir: <http://legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT00000173995>
4. Directive 2000/60/CE du Parlement et du Conseil établissant un cadre pour une politique communautaire dans le domaine de l'eau, 32000L0060, adoptée le 23 octobre 2000 [En ligne]// JOUE. – 2000. – L327. – P. 1-73. – Disponible à partir: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:327:0001:0072:FR:PDF>
5. Loi n° 2006-1772 du 30 décembre 2006 sur l'eau et les milieux aquatiques [En ligne]. – Disponible à partir: http://www.ineris.fr/aida/consultation_document/2117
6. Jean-Pierre Pestie. La gestion de l'eau en France [En ligne]. – 2011. – Disponible à partir: [http://www.amis-du-cher.info/resources/Gestion+de+l\\$27eau+douce-Pestie.pdf](http://www.amis-du-cher.info/resources/Gestion+de+l$27eau+douce-Pestie.pdf)

7. L'organigramme général du ministère [En ligne]. – 2011. – Disponible à partir: <http://www.developpement-durable.gouv.fr/L-organigramme-general-du.html>
8. Organisation du Comité national de l'eau [En ligne]. - Disponible à partir: <http://www.comitenationaldeleau.fr/organisation>
9. Les Missions de l'Onema [En ligne]. – Disponible à partir: <http://www.onema.fr/-Missions->
10. Coralie Noël. Organisation de la gestion de l'eau en France [En ligne]. Document réalisé par l'Office International de l'Eau. – 2009. – Disponible à partir: http://www.oieau.fr/IMG/pdf/OIEau_-_Gestion_de_l_eau_en_France.pdf
11. Les leviers d'action des agences de l'eau pour la gestion durable de l'eau [En ligne]. – Disponible à partir: <http://www.lesagencesdeleau.fr/les-agences-de-leau/les-leviers-daction-des-agences-de-leau/>
12. L'organigramme de l'Agence [En ligne]. – Disponible à partir: <http://www.eau-adour-garonne.fr/fr/qui-sommes-nous/l-organigramme.html>

Рецензент: д.т.н., професор Рокочинський А. М. (НУВГП)

Tanasiv D. O., Senior Student NNIWMN, Kyrusha R. O., Senior Lecturer, Tkachuk M. M., Doctor of Engineering, Professor (National University of Water Management and Nature Resources Use, Rivne)

WATER MANAGEMENT IN FRANCE

The modern system of water management in France and its water legislation were analyzed. Territorial and functional structures of ties in this system were defined.

Keywords: water resources, basin management, France.

Танасив Д. А., ст. V-го курсу ННІВГП, Кырыша Р. А., ст. преподаватель, Ткачук Н. Н., д.т.н., проф. (Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно)

УПРАВЛЕНИЕ ВОДНЫМИ РЕСУРСАМИ ВО ФРАНЦИИ

Сделан анализ современной системы управления водными ресурсами и водное законодательство во Франции. Определена территориальная и функциональная структура взаимосвязей в ней.

Ключевые слова: водные ресурсы, бассейновое управление, Франция.
